

ÖSS VE “EŞDEĞERLİK”

ÖSS sonuçlarına iki noktadan eleştiri yapılmaktadır: Birincisi ÖSS test türleriyle ilgili aritmetik ortalamaların beklenenden daha düşük oluşudur. Özellikle Fen Bilimleri testi aritmetik ortalamasının düşük olduğu görüşü egemendir. Matematik testi aritmetik ortalamasının da düşük olduğu kabul edilmektedir. Sosyal Bilimler testi aritmetik ortalaması üçüncü sırada, Türkçe testi dördüncü sıradadır.

İkincisi ÖSS’de sıfır puan alanların sayısının giderek artmasıdır: ÖSS 2001’de 9 bin, 2003’te 26 bin, 2004’te 32 bin, 2005’te 57 bin adayın, sıfır puan almalarından dolayı, standart puanları hesaplanmamıştır. Bu verilerden hareket edilirse, 2006 ÖSS’de sıfır puan alacakların sayısının daha da artacağını söyleyebiliriz!

OKS’de de ÖSS’dekine benzer sonuçlar gözlenmektedir: 2004 LGS’de 67 bin aday sıfır puan almıştı. 2004 yılında 15 yaş grubunda 250 bin öğrenci üzerinde yapılan ‘Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı’ (PISA), sonuçlarına göre, Türkiye 41 ülke arasında matematik alanında 35’inci, okuma-anlama alanında 34’üncü, Fen Bilimlerinde ise, 36’ıncı sırada yer almıştır.

LES ve KPSS genel yetenek testlerinde alınan sonuçlar, ÖSS’dekine çok yakındır. Bu karşılaştırmalara bakarak, bu sınavlardaki soruların, adayların gelişim ya da öğrenme gücünün üzerinde oluşu ile açıklayamayız. Bu durumu açıklamak için, şu nedenler, akla daha yakın görünmektedir: Bunların en önemlisi, bazı okullarda öğretimin istedik düzeye çıkarılamamasıdır. Başka bir deyişle, öğretimin, belleme-ezberleme düzeyinin üzerinde olan ve aşamalı olarak ilerleyen “kavrama”, “uygulama”, “analiz”, “sentez” basamağında gerçekleştirilememesidir. – Bu düzeyler hakkında bilgi için, Mayıs 2004 tarihli TÜBİTAK BİLİM ve TEKNİK dergisinde “ÖSS’Yİ BİLİYOR MUYUZ?!” başlıklı yazıyı okuyabilirsiniz- İkincisi yoruma dayalı çoktan seçmeli soruların yanıtlanması ile ilgili yöntem ve tekniklerin yeterince bilinmemişidir!

Eğitmcilerin ÖSS’de ve başka seçme sınavlarında adaylara yardım için, çoktan seçmeli soruların yanıtlanması ile ilgili önerileri şöyledir: Önce yönelme-soru- cümlesini okuyunuz; sorunun ne istediğini anlamaya çalışınız. Ondan sonra soru kökündeki parçayı dikkatlice okuyunuz. Zihninizde oluşturduğunuz yanıtı seçenekler içinde arayınız. Bu yöntemle sorunun yanıtı bulamıyorsanız, kökte verilen durumu mantıksal olarak karşılamayan seçenekleri eleyiniz. ÖSS gibi dört yanlışın bir doğruyu götürdüğü sınavlarda tahmin yöntemine başvurmayınız.

Ancak önce yönelme cümlesini, sonra soru kökündeki parçayı okuduktan sonra, zihninizde oluşturduğumuz yanıt, seçenekler içinde olduğu zaman bile, soruyu yanlış yanıtlama olasılığı vardır: Çoktan seçmeli sorular hazırlanırken, konuyu tam olarak kavramayan öğrenciler için, tuzak olacak seçenekler konur. Bu seçenekler güçlü bir çeldiricidir.

Eğitmciler, sorunun yanıtı seçenekler içinde bulunmadığı zaman, kökte verilen durumu mantıksal olarak karşılamayan seçeneklerin elenmesini önermektedirler. Ancak bu öneride, elemenin,

geçerliliği bilinen bir yönteminden söz edilmemektedir.

Soruyu doğru yanıtlamak için, soru kökünü okuduktan sonra, zihninizde oluşturduğumuz yanıtın, gerçekten doğru olup olmadığını nasıl test edeceğiz; öncelikle bu soruya cevap vermeliyiz. Bunu başarabilirsek, paragrafa dayalı yorum sorularında doğru yanıtla ilgili tartışmalara da son vermiş olacağız!

Bu amaçla, yorum gerektiren Çoktan Seçmeli Soruların çözümü ile ilgili ispata dayalı uygulamalar yapılmıştır. Bu uygulamalardan birini haftalık TEMPO dergisi yöneticileri gerçekleştirmişlerdir: Bu araştırmada TEMPO dergisinde çalışanlar kümesi, hem deney, hem de kontrol grubu olarak kullanılmıştır. Bu küme, kontrol grubu olarak kullanıldığında, bir ÖSS sorusuna yalnızca bir denek doğru yanıt vermiştir. Aynı küme, deney grubu olarak kullanıldığında, aynı soruya tüm denekler, doğru yanıt vermişlerdir.-Bu durum, tüm deneylerde ve kümelere aynı sonucun alınacağı anlamına gelmez.-

Deney grubu, Olumlu Doğru Yanıt İsteyen ve yorum gerektiren bu sorunun çözümünde “Olmayana Ergi” yöntemini uygulamıştır. Bunun üzerine, derginin Eğitim Muhabiri Nilüfer Kas, bizlerle bir görüşme yapmıştır. Bu haber, 15 Haziran 2005 günlü TEMPO dergisinde yayımlanmış ve “ÖSS’DE SIFIR PUANA SON” yorumuyla verilmiştir.

1. “OLMAYANA ERGİ” YÖNTEMİNİN OLUMLU DOĞRU YANIT İSTEYEN VE YORUM GEREKTİREN ÇOKTAN SEÇMELİ SÖZEL İÇERİKLİ SORULARIN ÇÖZÜMÜNE UYGULANIŞI

Yorum gerektiren Olumlu Doğru Yanıt İsteyen Soruların yönelme, yani soru cümleleri şöyle, ya da benzerleridir:1.Yukarıda verilen bilgilere dayanarak aşağıda verilen genellemelerden hangisine ulaşılabilir? 2. Bu parçaya dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir? 3. Bu parçada

asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir? 4. Bu parçada aşağıdaki görüşlerden hangisi vurgulanmaktadır? 5. Bu durum aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir? 6. Bu durum aşağıdaki yorumlardan hangisi için yeterlidir? 7. Aşağıdakilerden hangisi bu durumun sonuçlarından biridir?

Yukarıdaki gibi soru cümleleriyle karşılaştığınızda, sorunun çözümünün doğruluk denetlemesi için “Olmayana Ergi” yöntemini uygulayabilirsiniz. Gözlemlerimize göre, bu sorularda doğru yanıt olan seçenek, soru kökündeki parçanın ana düşüncesiyle bütünleşmektedir. Başka bir deyişle, biri diğerinin eşdeğeridir. Çeldiriciler ise, parçanın ana düşüncesiyle bütünleşmemektedir. Onlar ya başka soruların doğru yanıtları ya da eksik bir tanım olan geçersiz yargılardır.

Şikago Üniversitesi’nde Seçkin Hizmet Profesörü olan Benjamin S. Bloom ve arkadaşlarına göre, öğrencinin ya da adayın, “kavrama gücü”nü ölçmek için, eşdeğerine çevrilmiş bir yargıyı veya kavramı, tanıyıp tanıyamadığına ya da onu başka bir ifadeye çevirip çeviremediğine bakmak gerekir. Bu görüşe uygun olarak, Olumlu Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Sorularda, soru kökündeki parçanın ana düşüncesiyle doğru yanıt olan seçenek eşdeğer yargılar olarak hazırlanır. Görüldüğü üzere, Olumlu Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Sorularda, soru kökündeki parçanın ana düşüncesiyle doğru yanıt olan seçeneğin eşdeğer yargılar oluşunun teorik bir dayanağı da vardır.

Eşdeğer olduğu ileri sürülen iki yargının gerçekten eşdeğer olup olmadığını “Olmayana Ergi” yöntemi ile test etmek, yani doğrulamak olasıdır. Bilindiği gibi, “Olmayana Ergi” tahmin değil, bir tümdengelim olan dolaylı bir ispat yöntemidir. Tümdengelim değişik biçimlerinde, öncül ya da öncüller doğru, çıkarım geçerliyse sonuç kesin olarak doğrudur. Paragrafa dayalı olumlu yanıt isteyen yorum sorularında öncül durumunda olan, parçanın ana düşüncesidir; çıkarım sonucu ise doğru yanıt olan seçenektir. Bu yöntem, çıkarımın geçerli olması durumunda, deneyi doğru yanıtta kesin olarak ulaştırır.

“Olmayana Ergi” yöntemini, uygulayabilmek için şu işlemleri yapmak gerekir: Sorunun doğru yanıtı olduğunu sandığımız seçeneğin çelişimini almalarıdır; sonra onun, soru kökündeki parçanın ana düşüncesiyle çelişip çelişmediğine bakmalıdır; çelişiyorsa doğru yanıtır.

Bu çelişme, doğru yanıt olduğu tahmin edilen seçeneğin kesin olarak doğru olduğu anlamına gelir. Bir yargının çelişiminin yanlış olduğunun gösterilmesi, kendisinin doğru olduğunun ispatı demektir. İşte bundan dolayı, paragrafa dayalı yorum sorularında, soruyu yanlış yanıtlama olasılığı çok düşüktür!

Olumlu Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Sorularda, soru kökündeki parçanın ana düşüncesiyle doğru yanıt olan seçeneğin eşdeğer yargılar olduğu varsayımından hareketle bu soruların çözümünün doğruluk denetlenmesinde “Olmayana Ergi” yöntemini uyguluyoruz. Bundan dolayı, sıkça söz ettiğimiz “eşdeğerlilik”ten ne kastettiğimizi açıklamak istiyoruz: Anlamları aynı ama ifade

biçimleri farklı olan önermelere, yani yargılara, eşdeğer yargılara ya da önermeler diyorumuz. Eşdeğerliliğin, birbirine çok yakın anlamlı ifadelerden başlayıp özdeş ifadelere kadar giden bir boyutu olduğunu görüyoruz. Özdeşlik-eşitlik, eşdeğerliliğin özel bir hali olarak tanımlanmaktadır.

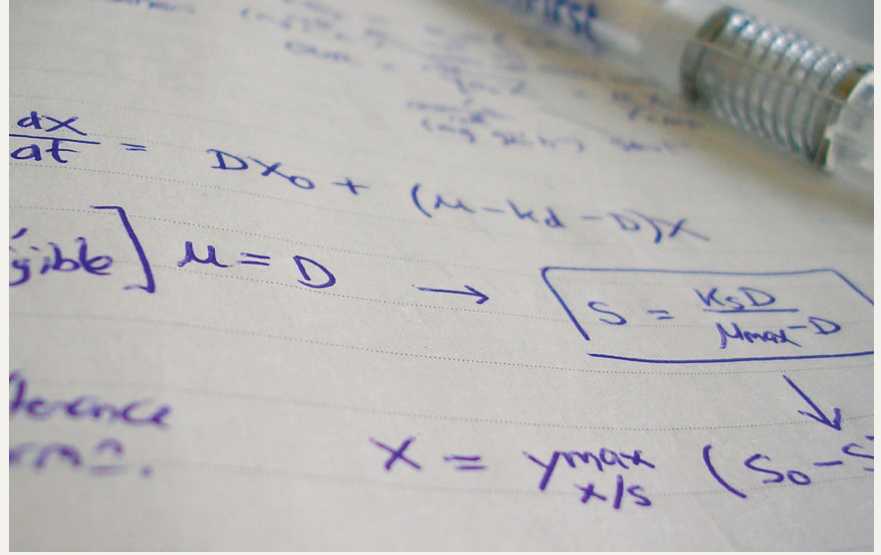
Öneminden dolayı, öğretimde eşdeğerlilik bir ilke olarak benimsenmelidir: Bir yargıyı eşdeğerine çevirebilmek, öğrenmeyi, belleme-ezberleme-düzeinden kavrama düzeyine çıkarmak demektir. Eşdeğerlilik, öğrencinin bilgiyi kavrama düzeyinde öğrenip öğrenmediğini ölçmek için bir yöntem olarak da kullanılmaktadır: Öğrencinin, bir yargının eşdeğerini gördüğünde tanıması, bilgiyi, kavrama düzeyinde öğrendiğinin bir göstergesidir.

Bir buluşun yerini alan yeni bir buluş, işlev bakımından eşdeğerlidir. Bilimsinin, doğadaki koşulları, laboratuvar koşullarına indirgeyerek yöntem geliştirmesi, eşdeğerlik düşüncesinden hareket etmenin bir sonucudur. Bir yargıdan eşdeğer bir yargı üretmek, Tümdengimsel-mantıksal- düşünmeden başka bir şey değildir. Eşdeğerlilik düşüncesi, bilimsinin, yaratıcılığın yolunu açan bir yöntem olmuştur: Galileo ve Newton, hem çekim hem de eylemsizlik kütlelerinin aynı-özdeş- olduğunu fark etmişler ama bunu doğadaki ilginç raslantılardan biri olarak yorumlamışlardı. Einstein ise, bütün cisimlerin, eylemsizlik ve çekim kütlelerinin eşitliğini, bu kavramların farklı iki doğa olayı değil, aynı doğa olayının farklı bakış açılarına göre tanımlanmasından ileri geldiğini, ayırt etmiştir. Kütle ile enerjinin eşitliğini-eşdeğerliğini- görmüştür. Işık hızına yakın sabit hızla giden bir araçta bile, araçla ışık ışını arasındaki uzaklığın aynı-saniyede yaklaşık 300 000 km-olarak kalmasını, gözlemcinin içinde bulunduğu araçtaki zamanın genleşmesi-yavaşlaması- dışında açıklamanın olanaksız olduğunu söylemiştir. Başka bir deyişle, araç içindeki zamanı ölçen tüm saatlerin-fiziksel, kimyasal, biyolojik- eşit-eşdeğerli-olarak yavaşlamalarını bir zorunluluk olarak görmüştür. Demirebilir ki, Einstein, "özel görelilik" ve "genel görelilik" kuramını, "denklik"-eşdeğerlik-ilkelerinden hareketle geliştirmiştir!..

Eşdeğerlik, Sosyal Bilimler için de önemli bir kavramdır. Eşdeğerliliğin özel bir hali olarak tanımlanan eşitlik-özdeşlik- Fransız Devrimi'nin-1789- getirdiği kavramlardan biridir. Bu kavram "adalet" in öncülü olarak yorumlanmaktadır. Bu bakımdan eşitlik kavramının gerek kişiler arası, gerekse uluslararası ilişkiler yönünden önemi büyüktür!

Eşdeğerlilik, felsefede de temel önermeden hareketle düşünürde çok önemli bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Ortak aklın ürettiği kavramlar, farklı kültürlerin benzerliğini-eşdeğerliğini- sağlamaktadır. Romalı hatip ve bilge Cicero (106-43) felsefe öğretilerinin, moral etkileri yönünden görelilik olarak eşdeğer olduğunu söylemiştir...

Bilim ve felsefede, eşdeğerliliğin önemini kısaca vurgulamamızın nedeni, ÖSS'de eşdeğerlilikle-kavrama düzeyi ya da basamağının ilk alt sınıfı- ilgili soruların payının yüksek oluşunu açıklamak içindir: Bilindiği gibi, ÖSS, adayın şimdiki durumundan hareketle gelecekteki, bilişsel-zihinsel-alanda gösterebileceği en yüksek başarısını kestirmeye çalışan bir test olmak üzere hazırlanır. Bundan dolayı ÖSS'de, adayın genel yeteneğini

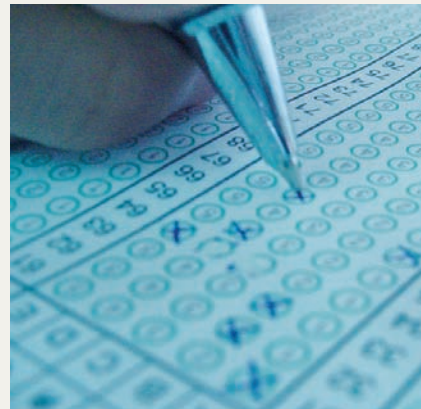

ölçmek için hazırlanan soruların, soru kökünde, içerdiği bir konu, olay, durum, sorun, haber, düşünce olan bir parça bulunur. Olumlu Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Sorularda, bu parçanın ana düşüncesi ile doğru yanıt olan seçenek eşdeğer yargılardır. Ayrıca parçanın-paragrafın- yapısı gereği, parça içinde her cümle, kendisinden önce ve sonra gelen cümlelerin bir uzantısıdır. Bu ise bir parça içinde eşdeğer cümleler olacağı anlamına gelir.

Bir yargıdan eşdeğer bir yargı üretmek için, yapılan işleme "çevirme" denir. ÖSS ve benzeri sınavlarda "çevirme" ya da "dönüştürme" işlemleri önemli görülmektedir. Çünkü, bu işlem bizi eşdeğerliğe götürür. Eğitim hedeflerinin bilişsel alandaki evrensel sınıflamasında -aşamalı öğrenme gücü basamaklarında- akıl yürütmekle ilgili ilk beceriyle "kavrama gücü basamağı"nda karşılaşırız. Bu basamak, bundan sonraki daha karmaşık usullamlar için, bir temeldir. Bu bakımdan ÖSS'de kavrama basamağı ya da düzeyi ile ilgili soruların oranı yüksektir.

Fen Bilimlerinde bir kavramın eşdeğerini, "dönüştürme-çevirme" formüllerini bilmeyen bir kimsenin, anlamakta zorlanacağı ifade edilmektedir. "Çevirme" aynı nedenden dolayı "Matematik" için de önemlidir. Düşüncenin ilerlemesi "çevirme" ile olasıdır. ÖSS'de "çevirme" bir sözel anlamdan başka bir sözel anlatıma olduğu gibi, bir sözel anlatımdan sembollere, sembollerden sözel anlatımlara ya da sembollerden sembollere olmaktadır. Anadilini bir yabancı dile dönüştürmek ya da bunun tam tersi bir işlemi yapmak da bir çevirmedir. Sözel ve sayısal ifadeleri, grafiğe ya da bir şekle dönüştürmek ya da bunun tam tersi bir işlemi yapmak da bir çevirmedir.

Çeviri ile çevrilen yargının eşdeğer olması, Olumlu Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Sözel İçerikli Soruların çözümünde "olmayan ergi"

yönteminin uygulanmasına olanak sağlamıştır! Adayı, doğru yanıtı götüren, dayanağını eşdeğerlilikten alan söz konusu yöntem ve teknikler-Bu teknikler, ileride anlatılacaktır.- yorum gerektiren herhangi bir sözel soruya uygulanabilmektedir: Türkçe, Tarih, Coğrafya, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Mantık hatta sözel bir yargı içeren Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji sorularının çözümünün doğruluk denetlemesi yapılabilmektedir. Bu yöntem ve teknikler, yalnız ÖSS'de değil, OKS, LES, KPSS ve Uzman Öğretmenlik Sınavında da başarı ile uygulanabilmektedir.

Dikkat edilirse, bu yöntem ve tekniklerin, sözel içerikli yorum sorularının çözümünde ispata dayalı bir anlayıştan doğduğu görülecektir. Bundan dolayı, söz konusu yöntem ve teknikler, bilgisinin yetmediği durumlarda adayı, başarıya götürülebilmektedir!

Örnek 1.

İlkçağda Mısır'da tarım ürünlerinden alınan vergilerin belirlenmesi matematiğin, Nil nehrinin taşma zamanının hesaplanması astronominin, Nil sularının taşmasıyla bozulan arazi sınırlarının yeniden saptanması ise geometrinin gelişmesinde etkili olmuştur.

Yukarıda verilen bilgilere dayanarak aşağıdaki genellemelerden hangisine ulaşılabılır?

- A) İhtiyaçlar insanları bilimsel çalışmalara yönlendirmiştir.
- B) Coğrafi konum tarımda verimliliği etkilemiştir.
- C) Doğa olayları kontrol altına alınmıştır.
- D) İnsanların yerleşik hayata geçmesinin bir nedeni tarımdır.
- E) İnsanlar arasında kültür benzerlikleri vardır.

Çözüm: Yukarıdaki ÖSS sorusunda 'A' seçeneğini doğru yanıt kabul ettiğimizi düşünün; bundan emin olmak istiyorsak, doğruluk denetlemesi yapmalıyız. Bunun için, 'A' seçeneğinin çelişğini alır, onu parçanın giriş cümlesi olarak yazarız. Sonra "örneğin" sözcüğü ile parçaya bağlarız:

İhtiyaçlar insanları bilimsel çalışmalara yönlendirmiş değildir. Örneğin, İlkçağda Mısır'da tarım ürünlerinden alınan vergilerin belirlenmesi matematiğin, Nil nehrinin taşma zamanının hesaplanması astronominin, Nil sularının taşmasıyla bozulan arazi sınırlarının yeniden saptanması ise geometrinin gelişmesinde etkili olmuştur.

Görüldüğü üzere, 'A' seçeneğinin çelişği, parça ile çelişmektedir. O halde doğru yanıt, 'A' seçeneğidir. -Dikkat edilirse, sorunun Olmayaana Ergi yöntemi ile çözüldüğü görülür. Bu soru kavrama gücünü ölçmek için hazırlanmıştır.-

II. OLUMSUZ DOĞRU YANIT İSTEYEN ÇOKTAN SEÇMELİ SORULARIN ÇÖZÜMÜNE "OLMAYANA ERGİ" YÖNTEMİNİN UYGULANIŞI

Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Soruların yöneltme, yani soru cümleleri Şöyle ya da benzeridir: 1. Bu parçanın sonuna düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilemez? 2. Aşağıdakilerden hangisi bu parçadan çıkarılabilecek bir sonuç değildir? 3. Aşağıdakilerden hangisi bu yolla ulaşılmak istenen bir amaç olamaz? 4. Aşağıdakilerden hangisi bu durumun bir sonucu değildir? 5. Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz? 6. Aşağıdakilerden hangisi 'A' nın bir özelliği değildir?

Gözlediğiniz gibi, bu sorularda, soru cümlesi, "değil" eklemi almıştır. Soru kökündeki konu ya da kavramla ilgisi olmayan bir seçenek, sorunun doğru yanıtıdır. Sorunun biçimi gereği, çeldiriciler arasında bilgi yakınlığı vardır. Çünkü, çeldiriciler, sorulan konu ya da kavramla ilgili yanıtlardır. Bunun bir sonucu olarak çeldiriciler, soru kökündeki parçanın ana düşüncesi ile bütünleşmemektedir. Başka bir deyişle onlar, ana düşüncenin devamıdır. Parçanın ana düşüncesiyle bütünleşmeyen seçenek ise, sorunun doğru yanıtıdır. Bu bilgilerden hareketle, aday, sorunun doğru yanıtına götüren teknikler ortaya konmuştur:

Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Soruların Çözümü ile ilgili bu tekniklerden birincisi, soru kökündeki parçanın ana düşüncesi ile bütünleşmeyen seçeneği aramaktır. Bu seçenek, ana düşüncenin devamı olmadığı gibi, bazen de onunla çelişir.

Bu yolu izleyerek doğru yanıtı ulaşamıyorsanız, dolaylı olarak doğru yanıtı ulaşabiliriz: Bunun için seçenekleri sıra ile deneyerek, soru kökündeki parçanın ana düşüncesi ile bütünleşen seçenekleri saptarız. Bu şekilde ÖSS'de dört, OKS' de üç seçenek belirlediğimizde, geriye kalan seçenek, sorunun doğru yanıtıdır.

Bu teknikte saptadığımız çeldiricilerin ya da sorunun yanıtının doğruluğundan kuşku duyuyorsak bir ispat biçimi olan Olmayaana Ergi yöntemini uygulayabiliriz: Seçeneklerin çelişmesini alırız. Çelişmesini aldığımız seçeneklerden soru kökündeki parçanın ana düşüncesi ile çelişenler, çeldiricidir. Çelişmeyen ise, sorunun doğru yanıtıdır. Dikkat edilirse, burada Olumlu Doğru Yanıt İsteyen Sorularda doğru yanıt olan seçeneğin tam tersi bir durum söz konusudur.

Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Soruların çeldiricileri ile soru kökündeki parçanın ana düşüncesi arasındaki bütünleşme durumu, bu soruların çeldiricilerinin kendi arasında da bütünleşmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu sonuç, bu soruların çözümüne ilişkin tekniklerden ikincisini ortaya koymuştur. Anlaşılacağı üzere, bu teknik, çeldiricilerin kendi arasında bütünleşme ilkesine dayanır.

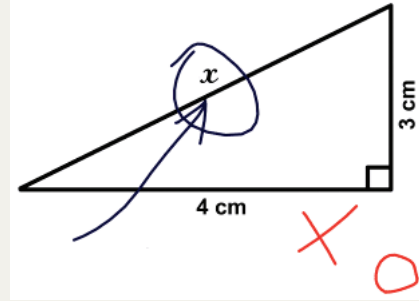
Çeldiricilerin aralarındaki bütünleşmede iki tür ilişki gözlenmiştir: Bunlardan biri Eşdeğerlilik, diğeri Neden-Sonuç ilişkisidir. Neden-Sonuç ilişkisinde bazen nedenden-sonuca ulaşılmakta, bazen de sonuçtan-neden çıkarılmaktadır. Bu çıkarımların geçerli olması durumunda Neden ile Sonuç "eşdeğer"dir. Neden ile sonucun eşdeğer olması durumunda, nedene bakarak sonucu, sonuca bakarak nedeni kesin olarak söyleyebiliriz. Ancak doğada, nedene sonuç arasında böylesine tam ilişkiyle çok az karşılaşılmaktadır.

Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli

Sorularda çeldiriciler, bazı sorularda ikiyeşerli küme, bazı sorularda üçerli ya da dörtlü bir küme oluşturmaktadır. Burada bütün soru, iki yargının eşdeğer olup olmadığını anlayabilmektir. Eşdeğer olduğunu sandığımız iki yargının eşdeğerliğinden kuşku duyuyorsak, "Olmayana Ergi" yöntemini uygulayarak bunu test edebiliriz:

Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen soruların çeldiricileri arasındaki ilişkilerden birinin Neden-Sonuç ilişkisi olduğunu söylemiştik. İki yargı arasında neden-sonuç ilişkisi olup olmadığı, o konudaki bilgilerimiz yeterliyse anlayabiliriz. O konudaki bilgilerimiz yeterli olmadığı durumda, kendisinden sonra açıklayıcı bir yargının geldiğini gösteren "çünkü" bağlacı yardımıyla bu ilişki sezilebilir: İki yargı, bu bağlaçla birbiriyle ilişkili hale geliyorsa, aralarında Neden-Sonuç ilişkisinin olabileceğini düşünelimdir. Bu durumda birinci yargı sonuç bildirirken, "çünkü" bağlacından sonra gelen; açıklayıcı olan ikinci yargı, neden bildirir. Neden bildiren yargının, çelişmesini alıp, onun sonuç bildiren yargı ile çelişmesini görürsek, bu iki yargı arasında Neden-Sonuç ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz. O zaman bu iki yargıdan bir küme oluşturabiliriz.

Böylece eşdeğerlik ve neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak dört çeldiriciyi saptayabiliriz. Geriye kalan seçenek, sorunun doğru yanıtıdır. Bu teknik, soru kökü yalnızca yöneltme, yani soru cümlesinden oluşan; soru kökünde bir paragraf bulunmayan Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli sorulara da uygulanabilmektedir.

Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Soruların seçenekleri arasında yukarıda anlatılan ilişkilerden başka, bazı sorularda, çeldiricilerle ya da çeldiricilerin bazılarının ise sorunun doğru yanıtı olan seçenek arasında çelişki ilişkisiyle karşılaşılmıştır. Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Soruların aldığı biçim, bu durumun nedeni olarak görünmektedir. Çünkü bu sorularda, doğru yanıt olan seçenek, çeldiricilerle bütünleşemez. Bazı sorularda bütünleşmediği gibi, çelişebilir de. Bu çelişki ilişkisinin anlaşılması, böyle soruların çözümünde son derece kolaylık sağlamıştır. Çünkü zihnimiz, çelişkiye karşı duyarlıdır.

Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Sorularda, iki seçenekle çelişen seçenek, kesinlikle sorunun doğru yanıtıdır. Aday, çelişen iki seçeneğin hangisinin doğru yanıt olduğunu ayırt edemez durumda olabilir. Bir seçenek, iki seçenekle çelişiyor ise, sorunun kesinlikle doğru yanıtıdır. Bu da Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Çoktan Seçmeli Soruların çözümü ile ilgili tekniklerden üçüncüsünü oluşturur.

Örnek 2.

Bir eleştirilen, kendi görüşlerini kabul ettirmek için okuyucuyu zorluyorsa yanlış yoldadır.

Çünkü eleştirinin amacı okuyucuyu etkilemek değil, onu birlikte düşünmeye yönlendirmek olmalıdır. Önemli olan, değerlendirmeye yapmaktan çok, yaşanan düşünme sürecine okuyucunun katılımını sağlamaktır. Eleştirimenden beklenen _ _ _ _ .

Bu parçanın sonuna düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilemez? (İptal ÖSS 1999)

A) okuyucuya yapıyla ilgili bilgiler ve ipuçları sunmaktır.

B) eleştirdiği yapıyla okuyucu arasında köprü kurmaktır.

C) okura, okuduğunu bağımsızca değerlendirmeye olanağı tanımaktır.

D) okuru koşullandırmadan yapıyı değişik açılardan tartışmaktır.

E) okurun dünya görüşüne belli bir yön vermektir.

Çözüm: Bu soru, olumsuz çoktan seçmeli sorularda, çeldiricilerin paragrafla bütünleştiğinin bir kanıtıdır. Böyle sorularda çeldiriciler, paragrafla bütünleşecek şekilde yazılır. Sorunun doğru yanıtı olan seçenek ise, parçanın ana düşüncesi ile bütünleşmez. Olumsuz çoktan seçmeli soruların bu özelliğinden yararlanarak, çeldiricileri ele-yebilir, buradan sorunun doğru yanıtına ulaşabiliriz. Bu parçanın sonuna 'E' seçeneği gelirse, onun, parça ile bütünleşmediğini, hatta çeliştiğini gözleriz: Eleştirimenden beklenen okurun dünya görüşüne belli bir yön vermektir.

'E' seçeneği, parça ile bütünleşmemekte ve çelişmektedir. Görüldüğü gibi, soru birinci teknikte çözülmüştür. Eleştirilen, böyle davranmakla okuyucu etkilemiş olmaktadır. 'E' seçeneği bu yüzden parçanın ana düşüncesi ile çelişmektedir. Oysa çeldiriciler, parçanın ana düşüncesi ile bütünleşmektedir. Çeldiricilerin tümü, parçanın sonuna geldiğinde, düşünce akışını bozamaz. O halde sorunun doğru yanıtı, 'E' seçeneğidir. -Böyle soruların, "Kavrama Gücü" nün üçüncü alt sınıfı olan "Öteleme Gücü" nü ölçtüğü kabul edilmektedir.-

Örnek 3.

Bir akarsuda mendereslerin artması, aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesi olamaz? (ÖSS)

A) Uzunluğunun arttığını

B) Hızının azaldığını

C) Yatak eğiminin azaldığını

D) Aşındırma gücünün azaldığını

E) Debisinin arttığını

Çözüm: Bir akarsuda mendereslerin artması, akarsuyun yatak eğiminin azaldığını, dolayısıyla hızının azaldığını bir göstergesidir. Bir akarsuyun, birim zamanda aktığı su miktarına o akarsuyun debisi denir. Bir akarsuyun debisinin artması demek, birim zamanda aktığı su miktarının artması demektir. Bir akarsuyun, debisi artarsa, aşındırma gücü ve hızı artar. O halde bir akarsuda mendereslerin artması, birim zamanda akan su miktarının artmasının değil, azalmasının bir göstergesidir. Buna göre, 'E' seçeneği, B ve D seçeneğiyle çelişmektedir. Öyleyse doğru yanıt 'E' seçeneğidir.-Bu soru, Olumsuz Doğru Yanıt İsteyen Soruların çözümüne uygulanan tekniklerden üçüncüsü ile çözülmüştür.-

Örnek 4.

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethi ile Bizans İmparatorluğu'na son verildiği halde, İstanbul'da Ortodoks Kilisesi'nin varlığı korunmuştur. Aşağıdakilerden hangisi, Fatih'in bu yolla

